

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาของปัญหา

เป้าหมายการพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา มักจะมีความขัดแย้งกับนโยบายการลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของบุคคลในประเทศ ผู้เสนอความคิดเห็นท่านองนี้เป็นคนแรก คือ ไชมอน คูซเน็ตซ์ (Simon Kuznets) ได้กล่าวว่า

ในระยะแรกของการพัฒนาประเทศ ความเจริญทางเศรษฐกิจวัดได้จากอัตราการเพิ่มของรายได้ประชาชาติอยู่ในระดับสูง แต่การกระจายรายได้ของบุคคลเลวลง ต่อเมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นได้เจริญถึงระดับหนึ่งแล้ว การกระจายรายได้ของประเทศนั้น ๆ ก็จะดีขึ้นโดยลำดับ¹

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา และประสบปัญหาการกระจายรายได้กระจุกตัวอยู่จนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ในฐานะทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มชนมากขึ้น ยิ่งนานวันความเหลื่อมล้ำก็ยิ่งห่างไกลกันมากขึ้น จนกลายเป็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 ได้วางนโยบายการพัฒนาประเทศโดยเน้นการลดความเหลื่อมล้ำของรายได้ส่วนบุคคลขึ้นเป็นครั้งแรก และยกระดับความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

ถึงแม้ว่าการดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ⁶ ^{กำลัง} จะสิ้นสุดลงแล้วก็ตามปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ส่วนบุคคลก็ยังมีอีกต่อไป และทำให้รายได้ครัวเรือนซึ่งประกอบขึ้นด้วยรายได้ส่วนบุคคลมีปัญหาความเหลื่อมล้ำเช่นเดียวกัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำนี้ ทำให้กลุ่มบุคคลและครอบครัวที่มีรายได้ระดับต่าง ๆ มีโอกาสทางสังคมที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิด

¹ เมรี ครองแก้ว, รัฐบาลกับช่องว่างทางรายได้ของประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523) : 3, อ้างจาก Simon Kuznets, "Economic Growth and Income Distribution," American Economic Review 45 (March, 1955) : 1-28.

ปัญหาติดตามมา เช่น ปัญหาโครงข่าย ปัญหาเสาเสพติด เป็นต้น ในการศึกษาปัญหาต่าง ๆ รายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งที่ไขควบคุมตัวแปรอื่น ๆ และการใช้รายได้ในการศึกษามักจะจัดรายได้เป็นกลุ่ม ๆ เล่มอ ซึ่งอาจจะจัดกลุ่มรายได้ตามความสะดวกหรือผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม หรืออาจจะใช้เปอร์เซ็นต์โตล เดโซล์ หรือควอโตลจัดกลุ่มรายได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกลุ่มรายได้ในลักษณะใดดังกล่าวมานี้ ปัญหาที่สนใจศึกษา คือ จัดกลุ่มรายได้ให้ดีที่สุด อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะทำให้เกิดความแตกต่างภายในกลุ่มมีค่าน้อย

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะการกระจายรายได้ครัวเรือนว่ามีลักษณะการกระจายด้วยฟังก์ชันการแจกแจง (Distribution function) รูปแบบใด โดยศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจในงานวิจัยเรื่อง "การสร้างและวิเคราะห์ตัวอย่างหลักครัวเรือน เพื่อสำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2522"¹
2. ศึกษาวิธีแบ่งกลุ่มรายได้และหาขอบเขตกลุ่มที่เหมาะสม ซึ่งมีวิธีแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำเอากลุ่มรายได้ที่แบ่งนั้นไปใช้ประโยชน์ คือ นำไปใช้ในการสำรวจตัวอย่างเพื่อจะทำให้หน่วยตัวอย่างในกลุ่มเดียวกันมีความคล้ายคลึงกันมาก ๆ หรือนำไปใช้ในการประมาณค่าดัชนีชี้วัดที่ใช้วัดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ และทำการแบ่งกลุ่มรายได้ออกเป็นจำนวนกลุ่มต่าง ๆ กันตามที่ผู้นิยมใช้ ในการรายงานผลงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มรายได้คือ 10 กลุ่ม 5 กลุ่ม และ 3 กลุ่ม ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบวิธีแบ่งกลุ่มรายได้จากข้อ 2

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

เนื่องจากปัญหาการกระจายรายได้ ยังมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มบุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและนอกเมือง ดังนั้นในการศึกษาจะแบ่งศึกษาในเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาล ซึ่งรวมเขตสุขาภิบาลด้วย และศึกษารวมทั้งกรุงเทพมหานคร ส่วนประเภทของรายได้ที่ใช้ในการศึกษา คือ รายได้รวมทั้งครัวเรือน

¹ สร้อย พิศาลบุตร, การสร้างและวิเคราะห์ตัวอย่างหลักของครัวเรือน เพื่อการสำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525)

1.4 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ^{ข้อมูลปฐมภูมิ} เก็บรวบรวมข้อมูล จาก ^{ข้อมูลทุติยภูมิ} ตัวอย่างหลักครัวเรือนกรุงเทพมหานคร โดยเลือกเฉพาะครัวเรือนที่ให้ข้อมูลรายได้ครัวเรือน

2. ศึกษารูปแบบฟังก์ชันการแจกแจงที่เหมาะสมกับการกระจายรายได้

3. ศึกษาวิธีการแบ่งกลุ่มรายได้ ในการวิจัยใช้วิธีดังต่อไปนี้

3.1 วิธีที่ใช้รากที่สองของความถี่สะสม (Cumulative \sqrt{f}) ของ Dalenius และ Hodges

3.2 วิธีที่ใช้ระยะทางกำลังสอง (Squared Distance) ของ Walter D. Fisher

3.3 วิธีที่ใช้เงื่อนไขค่าเฉลี่ย (The Average Condition) ของ B.B.

Aghevli and F. Mehran

4. วิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

1.5 ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิของตัวอย่างหลักครัวเรือนในงานวิจัยเรื่อง

"การสำรวจและวิเคราะห์ตัวอย่างหลักครัวเรือน เพื่อสำรวจในเขตกรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ.

2522"¹ จำนวน 3019 ครัวเรือน โดยเลือกตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากตัวอย่างหลักขนาด 6765

ครัวเรือน แบบกรอกข้อมูลสำหรับข้อมูลเรื่องรายได้ครัวเรือน จะมีค่าตอบสูงกว่า

840 บาท หรือต่ำกว่า 840 บาท สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้จากค่าจ้างซึ่งไม่สามารถตอบ

จำนวนเงินได้ มีค่าตอบเป็นรหัส 1 สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนจากรัฐกิจ ตั้งแต่ 2520

บาทขึ้นไป รหัส 2 สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนจากรัฐกิจระหว่าง 1680 บาท ถึง

2519 บาท รหัส 3 สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนจากรัฐกิจระหว่าง 840 บาท ถึง

1679 บาท รหัส 4 สำหรับครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนจากรัฐกิจต่ำกว่า 840 บาท ลงมา

และค่าตอบเป็นรหัส ก สำหรับครัวเรือนที่ไม่สามารถคำนวณหารายได้จากประกอบอาชีพ

เกษตร ซึ่งค่าตอบเหล่านี้ไม่ชัดเจนพอที่จะนำมาทำการวิเคราะห์ จึงเลือกเฉพาะครัวเรือนที่ตอบ

รายได้จริงรวมทั้งครัวเรือน

¹ เรื่องเดียวกัน.

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ได้ทราบรูปแบบการกระจายรายได้ ซึ่งส่วนมากแล้วจะทราบเพียงลักษณะการกระจายรายได้ว่ามีลักษณะเบ้ขวา แต่ไม่ทราบว่าลักษณะการกระจายด้วยรูปแบบทางคณิตศาสตร์รูปแบบใด อีกทั้งกลุ่มรายได้ที่แบ่งได้นั้น คาดว่าจะจะเป็นกลุ่มรายได้ที่อาจจะเรียกได้ว่า กลุ่มรายได้ต่ำ กลุ่มรายได้ปานกลาง และ กลุ่มรายได้สูง

1.7 นิยามเทอมต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

1. ครัวเรือน หมายถึง บุคคลคนเดียวหรือหลายคน ซึ่งอยู่อาศัยเป็นประจำในบ้านหรือสถานที่อยู่เดียวกัน และร่วมกันในการจัดหาอาหาร หรือสิ่งอุปโภค อันจำเป็นแก่การครองชีพของบุคคลเหล่านั้น บุคคลที่อยู่รวมกันในครัวเรือนอาจจะเป็นญาติหรือไม่ก็ได้ ในสถานที่อยู่อาศัยแห่งหนึ่ง ๆ หรือในบ้านเลขที่หนึ่ง ๆ อาจประกอบด้วยครัวเรือนเดียว หรือหลายครัวเรือนก็ได้ หรือสมาชิกครัวเรือนหนึ่งอาจอาศัยในบ้านหลายหลังหรือหลายห้องก็ได้ แต่ต้องอยู่ในบริเวณรั้วเดียวกัน

ครัวเรือนอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.1 ครัวเรือนส่วนบุคคล หมายถึง ครัวเรือนที่มีบุคคลคนเดียว หรือหลายคน อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน บ้านที่อยู่อาศัยอาจเป็นบ้านชนิดใดก็ได้ เช่น เรือนไม้ ตึกแถว ห้องแถว เรือแพ หรือบ้านพักในบริเวณโรงงาน ห้องหรือที่อาศัยซึ่งแยกเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะครอบครัว ในโรงงานอุตสาหกรรม โรงพยาบาล เป็นต้น

1.2 ครัวเรือนพิเศษ หมายถึง ครัวเรือน ซึ่งบุคคลหลายคนอยู่รวมกันในสถานที่อยู่แห่งหนึ่ง เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ได้แก่

ครัวเรือนซึ่งบุคคลกินอยู่รวมกันมีจำนวนตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป โดยบุคคลเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์ทางญาติ หรือมีความสัมพันธ์ทางญาติไม่เกิน 3 คน และบุคคลเหล่านั้นต่างก็ออกค่าใช้จ่ายตามที่ตกลงกัน

ครัวเรือนพิเศษประเภทคนงาน ได้แก่ ครัวเรือนของคนทำงานตั้งแต่ 6 คนขึ้นไปอยู่อาศัยเป็นประจำในบริเวณที่ทำงาน หรือในโรงเรียนสตรีให้อยู่และไม่ได้แยกอยู่เฉพาะตัว หรือเฉพาะครัวเรือน

ครัวเรือนพิเศษประเภทหอพัก ได้แก่ หอพักซึ่งบุคคลทั่วไปเช่าอยู่ ซึ่งไม่ใช่หอพักนักเรียนในโรงเรียน วิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย

1.3 ครัวเรือนสถาบัน หมายถึง ครัวเรือนซึ่งบุคคลหลายคนอยู่รวมกัน โดยที่บุคคลเหล่านั้นจะมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ก็ตาม แต่จำเป็นต้องมาอยู่รวมกันโดยมีกฎข้อบังคับ ได้แก่ นักโทษในเรือนจำ ผู้อยู่ในสถานสงเคราะห์ สามเณร ลูกศิษย์วัด ซึ่งอาศัยอยู่ในวัด คนไข้ที่รักษาตัวในโรงพยาบาล นักเรียนประจำในโรงเรียนกึ่งนอน หรือในหอพักนักเรียน ทหาร หรือตำรวจที่อยู่ในค่ายหรือกรม กอง ทหาร ตำรวจ ยกเว้นตำรวจทหารที่มีสถานที่อยู่ต่างหาก แยกเฉพาะ ให้นับเป็นครัวเรือนส่วนบุคคล เป็นต้น

2. รายได้ครัวเรือน หมายถึง เงินรายได้ของสมาชิกทุกคนในครัวเรือน ซึ่งรวมถึง ค่าแรง เงินเดือน โบนัส ค่านายหน้า กำไรจากการทำธุรกิจส่วนตัว ดอกเบี้ย และเงินปันผล บำเหน็จ บำนาญ ค่าเช่า เงินที่ได้รับเป็นค่าช่วยเหลือ รวมทั้งเงินรายได้อื่น ๆ

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย